

Fijo que este artículo te gustará: o emprego dalgúns fraseoloxismos pragmáticos na linguaxe xuvenil do español e do inglés *

'I'm sure you'll like this paper': the use of some pragmatic phraseologisms in Spanish and English teenage language

Inés Olza ¹

GRADUN/ICS. Universidad de Navarra

iolzamor@unav.es

Resumo: Este artigo presenta un estudo de diversos fraseoloxismos pragmáticos do español e do inglés que, en termos xerais, o falante emprega para expresa-lo seu compromiso respecto da verdade do que enuncia e isto intensifica a forza ilocutiva do seu acto de fala. Perséguese, deste xeito, caracteriza-lo status fraseolóxico destas expresións, o lugar que ocupan na periferia do sistema fraseolóxico e as funcións concretas que desempeñan no discurso, que van dende a expresión do compromiso epistémico ata a manifestación do acordo interactivo intensificado. A análise baséase, de xeito máis específico, na abundante presenza destas unidades nos córpora COLAm (español) e COLT (inglés) da linguaxe xuvenil, no que este tipo de expresións se empregan como fins de especial variedade e expresividade.

Palabras clave: fraseoloxismos pragmáticos, español, inglés, linguaxe xuvenil, compromiso epistémico, intensificación.

Abstract: This article presents a study of several Spanish and English pragmatic idioms which, in broad terms, are used by speakers to convey their commitment towards what they express and thus serve to intensify the pragmatic/illocutionary value of a given speech act. We aim to define the phraseological status of this set of expressions and the place they occupy within the periphery of

Data de recepción 09/07/2012. Data de aceptación 16/10/2012.

* Este estudo enmárcase nos proxectos de investigación *El discurso público: estrategias persuasivas y de interpretación*, que levou a cabo o grupo GRADUN (*Grupo Análisis del discurso. Universidad de Navarra*) no seo do ICS (Instituto Cultura y Sociedad) da Universidad de Navarra; e *Metodología del Análisis del Discurso: propuesta de una lingüística del texto integral*, que o Ministerio de Ciencia e Innovación (ref. FF12010-20416) subvencionou.

¹ Traducido por Rosa Amarelle Pereira.

phraseology, and analyze their specific discursive functions, which range from the expression of the speaker's epistemic commitment to the pragmatic intensification of agreement in interaction. Our analysis is based on the abundant presence of these idioms in the COLAm and COLT corpora of Spanish and English teenagers' language, where they are used with particularly rich and varied expressive purposes.

Keywords: pragmatic idioms, Spanish, English, teenagers' language, epistemic commitment, intensification.

1. Fraseoloxía de valor pragmático e análises baseadas en corpus

Desde que se consolidou como disciplina lingüística, a fraseoloxía foi desenvolvendo engorde nos últimos anos novas perspectivas de análise sobre certos tipos de unidades que semellaban afastarse, en certa medida, do prototipo inicial do que se deu en chamar *fraseoloxismo*, *unidade fraseolóxica*, *locución*, *expresión fixa* ou *expresión idiomática*, entre outras denominacións. Así, os estudos centrados en dar conta das propiedades formais (fixación) e semánticas (sobre todo, idiomaticidade) das unidades fraseolóxicas (UUFF) de contido básicamente *léxico* —en español, locucións como *hablar por los codos* ou *no tener donde caerse muerto*, por exemplo—deron paso a traballos cada vez máis numerosos ocupados ora en examina-lo *compoñente pragmático* dos fraseoloxismos ², ora en describir, de xeito máis específico, o comportamento das UUFF que posúen un *significado pragmático* ³ e que, como tales, se empregan como resortes da interacción verbal —pensemos, por exemplo, nas fórmulas rutineiras do español coas que un falante amosa desacordo: *ni hablar* ou *unas narices*, entre outras—; como marcadores do discurso —por exemplo, reformuladores: *mejor dicho*, *es decir*, *esto es*, etc.—; ou, máis en xeral, como partículas que expresan modalidade —este é o cometido das expresións que aquí nos ocupan— ⁴.

Consonte o que se explica nas seguintes páxinas (cf. esp. § 2), os fraseoloxismos de valor pragmático como os que aquí se analizan foron situados tradicionalmente na *periferia* do sistema fraseolóxico por mor dun conxunto variado de trazos: trátase, en moitas ocasións, de UUFF de contido semántico-pragmático *analizable* e *transparente*, é dicir, de expresións cuxo significado composicional inicial motiva de modo accesible

² Refírome, por exemplo, ás análises que dan conta das *connotacións* e *implicaturas* que activan as UUFF de contido léxico, e da repercusión que estas teñen no funcionamento da cortesía comunicativa —cf., verbo disto, as contribucións de Mellado Blanco (en prensa) e Penadés Martínez (en prensa) que se inclúen no libro *Fraseopragmática* (Olza y Manero Richard 2013), de próxima aparición—.

³ Aludo aquí ás expresións que levaron a un segundo plano o seu significado conceptual inicial a favor do que algúns autores (cf., entre outros, Náray-Szabó 2008) definiron como unha *idiomaticidade* de tipo *pragmático*. Dito doutro xeito, a definición do contido deste tipo de UUFF non se leva a cabo en termos de “descripción dalgún tipo de realidade”, senón en termos de “desempeño dunha función pragmático-discursiva”. Por exemplo, unha fórmula rutinaria como *ni hablar* iniciou o seu percorrido de fraseoloxización como secuencia descritiva de “unha acción concreta —falar— que non se leva ou quere/pode levarse a cabo” e que pasou máis tarde a desempeñar de modo xeral a función pragmática “negación ou recusación expresiva” (Pérez-Salazar Resano 2009).

⁴ Cf. Olza (2011b) e González Ruiz e Olza (2011) para a análise doutras UUFF de valor modal do español que non acaban de atopar un oco entre as categorías que se mencionaron —fórmulas rutineiras e marcadores do discurso—.

o seu significado fraseolóxico pragmático (cf. a nota 3)⁵; funcionan como unidades suxeitas —tamén con moita frecuencia— a un grao considerable de *variación formal*; e son expresións que adoitan amosar un comportamento *sintáctico-discursivo* verdadeiramente *flexible*. As dificultades de análise que presentan estes dous últimos trazos (variabilidade formal e flexibilidade sintáctico-discursiva) engadíuselles, ademais, a necesidade de estudar este tipo de UUFF nos seus *contextos reais* de emprego —de xeito paradigmático, dentro da *conversa coloquial*—; e isto esixe o acceso a *bancos de textos orais reais*.

Nos últimos anos, este labor viuse facilitado dun xeito decisivo pola construción dun número crecente de córpora orais e tamén —aínda que estas fontes deben tomarse coa debida cautela científica— pola consolidación de espazos importantes de “oralidade escrita”, é dicir, pola proliferación na rede de foros, *chats* e outras vías de interacción escrita que, na realidade, “transcriben” discursos de trazos prototípicamente conversacionais. Así, a análise de §§ 2 e 3 basearase de modo fundamental en testemuños que se extraeron dos dous córpora orais —COLAm⁶ e COLT⁷— que se puxeron á disposición da comunidade investigadora; e, en menor medida, nalgunha mostra adicional tirada da internet.

2. Os fraseoloxismos obxecto de estudo

Préstase atención neste traballo ás seguintes UUFF do español e do inglés, ás que de momento podemos atribuír —de modo xeral— a función de expresar —de modo (máis ou menos) paralelo nas dúas linguas— un grao moi alto ou máximo de compromiso epistémico, é dicir, de compromiso do falante respecto da verdade do que enuncia (cf. Olza 2011 a: 3.6.3.2 e 3.8.3.2): *seguro/fijo (que)* e *me juego/apuesto [...] (a que)*, en español; e *(I am) sure (that)* e *I (bet) [...] (that)*, en inglés. Estes catro fraseoloxismos aparecen representados no corpus COLAm e COLT (cf. as notas 6 e 7) por: 82 testemuños —*seguro (que)*—; 20 testemuños —*fijo (que)*—; 1 testemuño —*me juego/apuesto [...] (a que)*—; 61 testemuños —*(I am) sure (that)*—; e 114 testemuños —*(I) bet [...] (that)*—⁸. Este corpus de testemuños achega información abundante para

⁵ Volvendo ó exemplo de *ni hablar* (cf. *supra*), o significado composicional da unidade (“negativa a falar de algo”) consegue motiva-la función pragmática (“negación expresiva”) que esta fórmula se especializou en realizar.

⁶ COLAm: *Corpus Oral de Lenguaje Adolescente de Madrid*, dirixido pola Dra. Annette Myre Jørgensen (Universidade de Bergen, Noruega). http://www.colam.org/om_prosj-espannol.html

⁷ COLT: *Corpus of London Teenage Language*, dirixido pola Dra. Anna-Brita Strenström (Universidade de Bergen, Noruega). <http://www.hd.uib.no/colt/>

⁸ Engado dous apuntamentos de carácter contrastivo. Aínda que as UUFF do español e do inglés que se seleccionaron presentan evidentes paralelismos na súa motivación semántica e no seu valor pragmático actual, os datos cuantitativos que ofrecen os corpus COLAm e COLT fan pensar que *me juego/apuesto [...] (a que)* e *I (bet) [...] (that)* non poden considerarse como equivalencias contrastivas en sentido pleno, dado o chamativo desequilibrio que amosan na súa frecuencia de uso. Do mesmo xeito, parece que o inglés non desenvolveu unha alternativa (máis) coloquial para *(I am) sure (that)*, como, en cambio, fíxo o español coa parella *seguro (que)* e *fijo (que)*. Son consciente de que se poderían facer máis puntualizacións contrastivas das UUFF seleccionadas para a análise. Non obstante, debo sinalar que o meu obxectivo principal é o de caracterizar de xeito paralelo nas dúas linguas o emprego destas expresións na linguaxe xuvenil, incidindo máis, se cadra, nos aspectos nos que o inglés e o español parece que conflúen (cf. tamén *infra* o sinalado en § 2.1).

a caracterización fraseolóxica (cf. § 2) e pragmático-discursiva (cf. § 3) que se leva a cabo nas páxinas que seguen.

Preséntase, logo, a continuación unha análise deste tipo de expresións como unidades fraseolóxicas, é dicir, como unidades *idiomáticas* —nun grao variable— no nivel semántico e *fixas* —aínda que tamén con certas restricións— no nivel formal; e, ademais, *flexibles* no seu funcionamento sintáctico-discursivo.

2.1. Características semánticas

Malia pertenceren ó mesmo paradigma de UUFF relacionadas coa expresión de compromiso epistémico, as unidades do español e do inglés que se citaron posúen diferenzas —leves, iso si— canto ó seu nivel de idiomaticidade, é dicir, que o “salto” semántico apreciable entre a súa lectura literal e o seu significado fraseolóxico pragmático é máis ou menos amplo segundo o caso:

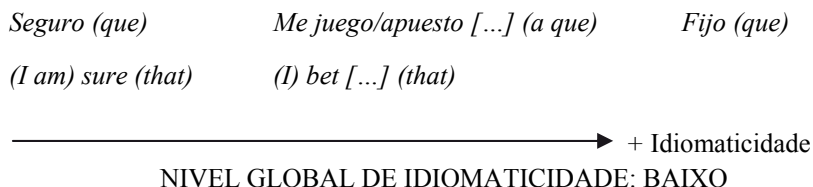

Figura 1. Grao de idiomaticidade das UUFF obxecto de estudo

Neste sentido, o compromiso coa verdade do enunciado —significado pragmático destas UUFF— en *seguro (que)/ (I am) sure (that)* e *me juego/apuesto [...] (a que)/ (I) bet [...] (that)* pode inferirse de xeito algo máis directo do que en *fijo que*, que existe levar a cabo a inferencia “algo fixo” → “algo seguro” → “algo que permite afirmar con seguridade”. Agora ben, malia estas matizacións, resulta evidente que, consonte o sinalado na Figura 1, o significado pragmático de todos estes fraseoloxismos está altamente motivado e que, por iso, este conxunto de unidades posúe de xeito global un nivel baixo —ou moi baixo— de idiomaticidade. Como se indicou en § 1, esta *transparencia semántico-pragmática* é a que explica —entre outras razóns que se glosarán tamén a continuación— que UUFF coma estas se situaran tradicionalmente na periferia do sistema fraseolóxico. E, no caso que nos ocupa —análise paralela do español e do inglés—, é a que facilita que poidan atoparse diversas *correspondencias contrastivas* entre este conxunto de UUFF (cf. as reflexións contrastivas incluídas na nota 7).

2.2. Fixación e variabilidade

O lugar que ocupan estas expresións dentro da periferia fraseolóxica determina, de igual xeito, o grao considerable de *variabilidade formal* ó que están suxeitas⁹. Por algo as unidades *me juego/apuesto [...] (a que)* e *(I) bet [...] (that)* posúen unha casa baleira

⁹ Cf. as reflexións de Montoro del Arco (2005) e Alvarado Ortega (2008) verbo da posibilidade de considerala variabilidade/variación como unha propiedade máis das unidades fraseolóxicas.

¹⁰ que se completa, á vontade do emisor, con calquera compoñente que denote “algo valioso para el hablante (y/o para el oyente)”. É aquí onde se pon en xogo, por tanto, a creatividade e intencións comunicativas do falante, pois o compoñente que se escollera para enche-la casa pode corresponderse coas opcións máis habituais —en español, por exemplo, *lo que quieras* (cf. *infra* o testemuño 1)— ou pode resultar progresivamente máis inédito e expresivo —*lo de una hostia* (sic) ou *my life*, nos exemplos (2) e (3), respectivamente—:

1. Síndrome del Norte, para tu información yo soy de O Porriño y **me juego lo que quieras** a que no tienes la más remota idea de dónde ubicarlo en el mapa de España, sin usar el Google Maps.

Chat, *Yahoo.com* (9/5/2012)

2. A: eso también lo sé hacer yo
B: no
B: [es mazo de feo]
A: [qué te apuestas\
<pausa/>
B: me apuesto o o lo de una hostia

COLAm. A=MALCE4G01, B=MALCE4G02C ¹¹

3. This is where your old age brain needs polishing. Asian is a term we use to describe people from that continent. We are Europeans and, but British. Asia is a vast area, massive with hundreds of cultures and languages. Our concern, and **I bet my life** I will be accused of racism but it is in God's name the truth, is the Pakistani community.

Comentario en web, *Lancashire Telegraph* (18/5/2012)

A linguaxe dos mozos, a das *webs e dos chats* é, precisamente, unha das máis axeitadas para atoparmos un alto grao de creatividade na variación formal destas UUFF e a mostra son exemplos coma os que se acaban de citar.

A segunda vía de variación á que están suxeitas as nosas UUFF relaciónase co feito de que a súa constitución formal se condense en función do seu emprego discursivo concreto. Neste sentido, hai que resalta-las bases dalgunhas delas —*seguro, fijo, sure*— poden funcionar de xeito independente como marcas de compromiso epistémico

¹⁰ Baséome aquí na proposta de Montoro del Arco (2008), que formula unha distinción entre as locucións con “casas libres”, que son aquelas cuxo oco na forma citativa se enche cun elemento dun paradigma pechado: *en (este/ese/aquel) caso*, por exemplo (2008: § 4); e as que posúen, en cambio, unha “casa baleira”, que se completa cunha categoría verbal plena e dá lugar a realizacións das UUFF que se opoñen léxica e referencialmente (2008: § 5). Aproveito esta última noción para describi-lo tipo de variación formal ó que están suxeitas as UUFF que aquí analizamos, pois presentan unha casa de contido léxico “predefinido” (“algo valioso para o falante”), que conta cunha gama diversa de posibles realizacións (cf. *infra*).

¹¹ Os testemuños extraídos dos corpus COLAm y COLT reproducense respectando as convencións de transición que os investigadores responsables destes córpora fixan (estas convencións lístanse no portal electrónico de cada corpus; cf. as notas 5 e 6). De igual xeito, ó final de cada un deles indícase o código fixado para os falantes que interveñen en cada intercambio.

intensificado, maiormente cando constitúen por si mesmas unha quenda de fala ¹² (cf. tamén *infra* § 2.3):

4. A: [queréis agua/] subo a por agua/
B: no
A: seguro/
B: **seguro**

COLAm. A=MACCL2J01, B=MALCC2J03

5. A: que malo <navn> Nacho </navn> cuando le hice la trenza y ademas le quedaba le quedaba de puta madre y va y se la quitó.
B: es que no estoy comodo
C: tia porqueee
A: será lo mismo
C: tia si se la hubiese hecho yo seguro que se le dejaba
B: <P> **fijo** </P>

COLAm. A= MALCE2J03, B=MALCE2J02, C= MALCE2J01

6. A: Looks quite, unusual innit . [Dunno]
B: [Sure but] It's very expensive that's why it's unusual.

COLT. A= u 1-W1, B= u 2-W19

Dende unha perspectiva formal, cómpre destacar que en usos coma estes —*seguro*, *fijo* e *sure* como partículas independentes— xa non estaríamos ante UUFF *stricto sensu*, é dicir, que non se trata de expresións pluriverbais, de aí que avoquemos por unha *concepción flexible* do que de xeito intuitivo se entende como UF *pragmática*; concepción que pode chegar a “invadi-lo” terreo do que por tradición se definiu como *partícula*, *marcador discursivo* ou *operador modal* (cf. Olza 2011a: § 3.1.4.2.2). Dito doutro xeito, non tería sentido “clasificar” en categorías distintas —por exemplo, *fijo que [...]* como UF, e *fijo* como marcador do discurso— o que intuitivamente se entende, por suposto, coma unha mesma unidade, de aí que para o estudo de pezas que, coma estas, se atopan a cabalo entre o monoverbal e o pluriverbal, deban aproveitarse tanto as ferramentas de análise puramente fraseolóxica —é o que se intenta levar a cabo en boa parte desta epígrafe 2— coma aquelas desenvoltas, máis ben, dende a pragmática, a gramática textual e a análise da conversa (cf. *infra* 2.3 e 3).

2.3. Comportamento sintáctico-discursivo

Así como as expresións obxecto de estudo amosan unha configuración formal variable, pode observarse que o seu comportamento sintáctico-discursivo é tamén flexible, pois, como se amosou en § 2.2, o seu uso fluctúa neste plano entre a *dependencia* e a *independencia discursiva*. Aludo aquí de xeito específico á súa capacidade para funcionaren ou non como enunciados independentes (*independencia sintáctica*),

¹² Segundo a proposta de definición dun sistema de unidades para o estudo da linguaxe coloquial elaborada por Briz et al. (2003), aludo aquí coa *quenda de fala* ou *quenda conversacional* á unidade de conversa que se delimita polo *cambio de falante*, é dicir, á contribución de cada participante, que debe supoñer, ademais, unha *contribución relevante* ó desenvolvemento da conversa (cf. esp. Briz et al. 2003: 3.1).

susceptibles, xa que logo, de chegaren a constituír por si mesmos unha quenda completa de fala (*independencia discursiva*).

7. A: y pasan él ella en coche tronco y no para. me escribe un mensaje diciendo o que no o podíamos parar porque tenemos que ir a un sitio antes que cierren qué putada no se qué y yo sí pero <navn> Javi </navn> **fijo que** es que no quiso parar sabes

B: [ya]

A: [yo creo que a <navn> Javi </navn> no le caemos bien]

COLAm. A= MALCC2J03, B= MACCL2J01

8. A: que malo <navn> Nacho </navn> cuando le hice la trenza y ademas le quedaba le quedaba de puta madre y va y se la quitó.

B: es que no estoy comodo

C: tia porqueee

A: será lo mismo

C: tia si se la hubiese hecho yo seguro que se le dejaba

B: <P> **fijo** </P>

COLAm. A= MALCE2J03, B=MALCE2J02, C= MALCE2J01

9. Wesse: **Me apuesto lo que quieras a que** no has leído a Marx en tu vida.

Enma: **Y yo me apuesto lo que quieras a que** no has entendido lo que dice sobre Marx.

Comentarios en blog (4/6/2012), <http://www.cuantarazon.com/652991/capitalismo/p/1>

10. A: eso también lo sé hacer yo

B: no

B: [es mazo de feo]

A: [qué te apuestas\]

<pausa/>

B: me apuesto o o lo de una hostia

COLAm. A=MALCE4G01, B=MALCE4G02C

11. A: [...] If it's a drink it's got to be a carton or a plastic bottle er or don't or a can. Don't bring bottles {unclear} okay, Let's for the sake of everybody so **I'm sure that** everybody's been able to read it and understand it. I'll read through it with you and then it's up to you.

COLT. A=u 184-W2

12. A: Looks quite, unusual innit. [Dunno]

B: [**Sure** but] It's very expensive that's why it's unusual.

COLT. A= u 1-W1, B= u 2-W19

Nesta liña, os testemuños (8), (10) e (12) ilustran a posibilidade de que estas UUFF constitúan enunciados independentes —é dicir, que non estean ligadas pola sintaxe a outra secuencia e conformen con ela un enunciado—, o que lles abre as portas, ademais, para chegaren a funcionar por si mesmas como unha quenda conversacional. Dende unha perspectiva categorial, os usos en que estas expresións constitúen por elas mesmas un enunciado ou un acto de fala situaríanas dentro do que nos estudos

fraseolóxicos se definiu como *fórmula rutinaria* (Corpas Pastor 1996: cap. 5; Alvarado Ortega 2010).

Agora ben, dado o valor modal, as nosas UUFF aparecen ensambladas moi a miúdo coa secuencia sobre cuxo contido se proxecta o compromiso epistémico —cf. os exemplos (7), (9) e (11)—, de xeito que nestes casos concretos amosan —no plano sintáctico-discursivo, sen mingua do seu estatuto fraseolóxico— un comportamento similar ó de certos marcadores ou operadores do discurso.

Esta flexibilidade sintáctico-discursiva é a que colocou unidades coma estas na periferia fraseolóxica, na “terra de ninguén” —dito en termos máis gráficos—, por iso compría combinar ferramentas diversas de análise (cf. *supra*) que permitan afina-la súa descrición sen recorrer a categorizacións pechadas ¹³.

3. Funcións pragmático-discursivas, con exemplos tirados da linguaxe xuvenil

O valor pragmático-discursivo deste conxunto de UUFF asociouse, de modo xeral, nas epígrafes 1 e 2 á expresión dun *compromiso epistémico intensificado* por parte do falante, é dicir, á *ponderación subxectiva* da verdade do enunciado, o cal se traduce nun *aumento da forza ilocutiva* coa que o emisor dota o seu acto de fala asertivo ¹⁴.

Nesta sección amósase o modo en que esta función modal —que considero nuclear ¹⁵— se manifesta prototipicamente, e tamén como se diversifica en certos contextos habituais de emprego das unidades que nos ocupan. Nesta liña, debe destacarse que a linguaxe xuvenil ofrece, como xa se ten sinalado, e como se amosará a continuación, abundantes e interesantes testemuños da forma e función que poden adquiri-las nosas UUFF na interacción conversacional.

3.1. Compromiso epistémico

Ademais de ilustrar esta función básica —indicación dun compromiso alto do falante verbo da verdade do que enuncia—, os exemplos que se citaron ata o de agora revelan que as UUFF que aquí se examinaron non intensifican no mesmo grao a forza ilocutiva do acto de fala enunciativo/asertivo.

¹³ Neste senso, o feito de que expresións coma estas poidan variar na súa forma e no seu comportamento sintáctico-discursivo non debería constituír un problema: é dicir, a ninguén se lle escapa, por exemplo, que *sure* —cf. exemplo (12)— e *I am sure that [...]* —cf. exemplo (11)— son a mesma unidade, que toma forma distinta en función do contexto conversacional concreto no que se empregue.

¹⁴ É así como entendo aquí a noción da *intensificación*. Esta proposta inspírase no traballo monográfico que verbo desta cuestión publicou Albelda Marco (2007).

¹⁵ Noutras palabras, non considero que este valor central —expresión intensificada do compromiso epistémico— deba entenderse coma distinto ou separado das outras funcións pragmático-discursivas que se propoñen en §§ 3.2 e 3.3 (expresión de acordo intensificado; expresión de ironía e de desacordo intensificado). Estas funcións deben tomarse, máis ben, como orientacións particularmente frecuentes e produtivas do valor central que se definiu: a primeira (acordo intensificado) complétaa ó engadir unha dimensión *interactiva*; e a segunda, *subvirteo*, ó logra-lo efecto contrario ó anterior (expresión intensificada do desacordo).

Figura 2. Grao de intensificación do compromiso epistémico e da forza ilocutiva do acto de fala

Neste senso, resulta claro que a imaxe subxacente a *me juego/apuesto [...] (a que)* y *(I) bet [...] (that)* explica que estas UUFF expresen un compromiso epistémico máximo, pois, nelas, o falante ofrece unha garantía figurada —algo valioso para el/ela— da veracidade do que afirma¹⁶, e, ademais, como se explicou en 2.2, a elección da “garantía” en si varía en función do grao de expresividade —e, polo tanto, de intensificación enunciativa— que pretenda transmitirlo emisor (cf. tamén Olza 2011a: § 3.8.3.2). Respecto á Figura 2, pódese apuntar, de igual xeito, cara á posición do *fijo (que)* nun lugar intermedio da escala; posición que ten que ver coa súa aparición e proliferación específica na linguaxe xuvenil do español, onde se cargou dun grao maior de expresividade que *seguro (que)*¹⁷.

Noutra orde de cousas, resulta de interese sinalar que estas UUFF achegan tamén, en certo modo, *información evidencial*, isto é, apuntan cara á presenza —ou, neste caso, *ausencia*— de *fontes* que acheguen ou sustenten o coñecemento —directo ou indirecto— da verdade enunciada (cf. Dendale e Tasmowski 2001). Como acabo de suxerir, coas UUFF que nos ocupan o falante pon de manifesto que non posúe unha evidencia directa do que afirma —é dicir, presenta o enunciado coma unha *suposición persoal*—, pero, ó mesmo tempo, contrarresta a merma de credibilidade que isto pode supoñer coa expresión intensificada do seu compromiso epistémico (cf. Olza 2011a: § 3.8.3.2). Isto é o que se aprecia en testemuños coma os que seguen: en (13), o falante orienta a súa aserción intensificada cara ó futuro, do que, claro está, non pode ter evidencia directa; en (14), o recoñecemento da falta de datos directos (“No voy a irme a alguna página a buscar, pero [...]”) precede ó emprego da propia UF; en (15), o falante sinala tamén de xeito explícito que carece de fontes directas de información (“Which I never saw, but [...]”); e, en (16), o falante expresa unha suposición verbo dunha situación que nunca se deu, ou nunca presenciou (“I bet you don’t say that when Lucy’s around”).

13. A: yo voy en algunas para nota. en inglés yo quiero o sacar nota <e/> y y no se y en economía he {estao|estado} sacando nueves pues me gustaría por lo menos sacar un siete sabes\ y me compensará las que mate por ejemplo **fijo que** saco un cuatro.

COLAm. A=MALCC2J03

14. No se en qué amistosos jugaría así el valencia, pero lo que es la liga la ganó con un juego discreto pero eficaz. No voy a irme a alguna página a buscar,

¹⁶ Cf., non obstante, os apuntamentos contrastivos sobre *me juego/apuesto [...] (a que)* y *(I) bet [...] (that)* incluídos na nota 8.

¹⁷ Para a análise detallada da contribución de *fijo* á intensificación enunciativa, cf. Albelda Marco (2002 e sen data)

pero **me juego el pelo a que** ganó la mayoría de partidos 1-0 o 2-1 como mucho.

Foro, *Marca* (11/5/2007)

15. A: The Fisher King.
B: Ah that was good.
A: That was apparently excellent!
B: It was good.
A: Which I never saw, but **I'm sure** it is.

COLT. A= u 441-W1, B= u 442-W6

16. A: {singing} {unclear} {/} [{nv} whistle {/nv}]
[{nv} humming {/nv}] {singing} Get back. {/}
B: Get back? How do you know that song? Have you been listening to my tapes?
A: No [Jim {name}' s got it {unclear}]
C: [{{unclear}}]
B: {Get back, **I bet** you don't say that when Lucy's around} do you?

COLT. A=u 215-W9, B=u 217-W7, C=u 219-W1

Por último, cómpre reparar en que a expresión deste alto grao de compromiso epistémico adoita activarse con acusada frecuencia en intercambios nos que se dá algún tipo de *desacordo* ou *disensión* (cf. tamén Albelda Marco 2002):

17. A: eso también lo sé hacer yo
B: no
B: [es mazo de feo]
A: [qué te apuestas\
<pausa/>
B: **me apuesto o o lo de una hostia.**

COLAm. A=MALCE4G01, B=MALCE4G02C

18. A: He's forced you to write it?
B: Yeah... (4)
C: You do fancy her though don't you?
A: No.
B: **Bet you do.**
A: I I'm not revealing my true feelings about you.

COLT. A= u 72-W1, B= u 73-W9, C= u 76-W9

Nos exemplos que se citaron compróbase, por certo, que *me apuesto [...]* e *bet [...]* vólvense necesarios na intervención coa que un falante reacciona ante o desacordo previo —o desafío á súa idea “es mazo de feo”, en (17); e a negativa a unha pregunta súa previa, en (18)—. Estas UUFF contribúen, por tanto, á *autorreafirmación* (Vigara Tauste 1992: 136-138) que levan a cabo os falantes en contextos de comunicación “hostís” —ou pretendidamente hostís, como acontece tamén con frecuencia na comunicación xuvenil, onde o desacordo ou o desafío verbal se convierten en ocasións en mecanismos de cohesión do grupo (cf. Olza e Jørgensen 2011)—.

3.2. Acordo intensificado

En contraste cos últimos casos analizados —expresión de compromiso epistémico intensificado como reacción a unha disensión previa—, é posible, por suposto, que un falante empregue estas UUFF coa intención de *reforzar* e *solidarizarse* coa orientación argumentativa proposta polo seu interlocutor, é dicir, para *amosar acordo intensificado* co dito por outro falante e, xa que logo, *aliña-lo seu compromiso epistémico* co do seu interlocutor —en (19), o falante E apoia o que D afirmou— (cf. tamén Albelda Marco 2002):

19. A: Just hold it.
B: No don't do that cos you'll melt all the bottom.
C: No you don't...
D: Can't hold it back.
C: Now pull it back from there, go on...
B: Put your finger [{ unclear }
C: [No, no, no from the top] it's easier to do it from the top.
D: {laughing} What's he doing? {/}
C: {name} it's easier from the top I promise.
E: **I bet it is!**

COLT. A=u 284-W13, B=u 285-W9, C=u 286-W1, D=u 287-W, E=u 293-W

3.3. Ironía

O que se observou respecto da expresión do acordo intensificado obríganos a ter en conta un emprego discursivo tamén frecuente destes fraseoloxismos: refirome a aqueles contextos nos que a *ironía* provoca que a aparente mostra de acordo se transforme en *mostra intensificada de desacordo* ou *incredulidade* (cf. tamén Albelda Marco 2002)¹⁸: así, en (20), Earl_boykins amosa disensión respecto do dato achegado por Elpobe; e, en (21), o falante expresa que non cre no que expresou con insistencia o seu interlocutor (“I'm so jealous”).

20. Elpobe: Pianigiani se va a Turquía por 800.000 euros al año y nosotros estamos con Laso cobrando 600.000 euros. Me parece una broma de mal gusto, tanto como fichar a cualquiera de los tres que están sonando.

Earl_boykins: Pianigiani 800 mil? Sí, ya, **seguro**...

Foros ACB (24/6/2012), <http://foros.acb.com/viewtopic.php?f=62&p=22525149>

21. A: I'm gonna record this and send this to Jasmine, I am.
B: {nv } laugh {/nv}
A: She actually quite likes you until now.
B: {laughing} Yeah. She doesn't even know me Jock {/}.

¹⁸ Nun interesante traballo, Santamaría Pérez (2009) analiza o emprego doutras expresións relacionadas coa evidencialidade e o reforzo epistémico (*claro*, por exemplo) como marcas e indicadores da ironía en textos orais e escritos.

A: Exactly! I've I've painted a really nice picture of you to her, [and all of her friends,]

B: [{laughing} Painted! {/}]

A: given her a really good impression and look what you do you just slag her off and just fuck it up.

B: {laughing} I'm not slagging her off {/}.

A: Well I mean fucking hell you're just, not grateful are you? You're [{unclear }]

B: [Ah!] Ah Jock! [I'm really sorry.]

A: [Shut up {unclear}]

B: {nv} laugh {/nv} Sorry Jock. {Laughing} Forgive me {/}? Please forgive me! {crying+laughing} It's not worth dying for , please forgive me {/} .

A: Now you're being sad.

B: {nv} laugh {/nv} { nv } clears throat {/} I'm really jealous Jock. I'm so jealous, oh God! {shouting } Oh I'm really jealous everybody {/}.

A: **I bet you are.**

COLT. A= u 85-W1, B= u 86-W9

De feito, esta explotación irónica da afirmación —aparente— para expresar negación ou rexeitamento adoita ser especialmente frecuente na linguaxe xuvenil, onde, como se sinalou, a xestión do acordo e do desacordo convértese en clave para reforza-la pertinencia do mozo ó grupo no que interactúa.

4. Conclusións

A aproximación a este conxunto de UUFF pragmáticas derivou nas seguintes conclusións:

4.1. Confírmose o interese de explorar con detalle a esfera dos fraseoloxismos de valor pragmático-discursivo, dado que, dende unha perspectiva metodolóxica, hoxe en día contamos, ademais, con *córpora orais* —como o COLAm e o COLT— que ofrecen materiais sumamente valiosos para caracteriza-lo medio no que se moven de xeito máis natural este tipo de expresións —a *conversa coloquial*—. Neste mesmo senso, defendeuse aquí a conveniencia de completa-los principios de análise fraseolóxica con instrumentos que desenvolveron *outras disciplinas* —pragmática, gramática textual ou análise conversacional, tradicionalmente centradas no exame das partículas, dos operadores pragmáticos ou dos marcadores do discurso—, que tamén poden dar unha pista sobre as características e funcións das UUFF pragmáticas.

4.2. Partindo precisamente da perspectiva fraseolóxica que observa a fixación e a idiomaticidade deste tipo de expresións, subliñáronse os trazos semánticos —nivel *baixo* de idiomaticidade, aínda que con lixeiras diferenzas entre unhas UUFF e outras— e formais —*variabilidade* dentro da fixación— do grupo de expresións obxecto de estudo. É aquí onde tamén se puideron describir con máis claridade os *paralelismos* —tamén, aínda que en menor medida, algunhas *diverxencias*— que presentan o español e o inglés na xeración de UUFF ligadas á expresión do compromiso epistémico.

4.3. Detectáronse tamén diversos paralelismos no comportamento sintáctico-discursivo destas UUFF, que exhiben un nivel importante de *flexibilidade* no seu emprego dentro das quendas conversacionais.

4.4. Púidose describi-la función pragmática que desempeñan centralmente estas unidades —intensificación enunciativa mediante a ponderación do compromiso epistémico do falante—, e aquelas que, tomando esta como punto de partida, negocian o *acordo* e o *desacordo* no plano interactivo. Verbo deste último aspecto —e da flexibilidade e variación exhibida por este grupo de UUFF—, púidose amosar, de igual xeito, a pertinencia de nos achegarmos ós córpora orais creados para analiza-la *linguaxe xuvenil*, na que a fraseoloxía de valor pragmático se explota, crea e transforma de xeito senlleiro.

5. Agradecementos

Este estudo foi posible, fundamentalmente, grazas ó acceso ós córpora COLAm e COLT que se me proporcionou durante unha estancia de investigación na Universidade de Bergen (Noruega). Agradezo a cálida acollida que me brindou alí a Dra. Annette Myre Jørgensen, con quen teño a fortuna de compartir ideas e inquietudes. Teño que agradecer, do mesmo xeito, o apoio que me proporcionou na miña investigación o Centre for Advanced Research in English (CARE) da Universidade de Birmingham (Reino Unido), e, máis en concreto, a Dra. Susan Hunston, durante a estancia na que dei cabo a este artigo. Dita estancia foi subvencionada por unha bolsa de mobilidade “José Castillejo” concedida para 2012 polo Ministerio de Educación (Programa Nacional de Movilidad de Recursos Humanos del Plan Nacional de I-D+i 2008-2011). Dóulle-las grazas, por último, ós dous avaliadores anónimos deste artigo, que con tanto rigor e tino souberon facerme ver e rectificar diversas carezas da versión inicial do estudo.

6. Referencias bibliográficas

- ALBELDA MARCO, Marta (2002): “La intensificación de la actitud: el caso de *fijo*”, en *Actas del II Congreso Internacional de la Sociedad Española de Lingüística*. Madrid: Gredos, 506-513.
- (2007): *La intensificación como categoría pragmática: revisión y propuesta*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- (sen data): “*Fijo (que)*”, en BRIZ, Antonio, Salvador Pons Bordería e José Portolés (coords.), *Diccionario de partículas discursivas del español*. Edición en línea en constante crecimiento. <http://www.dpde.es/>
- ALVARADO ORTEGA, M. Belén (2008): “Sobre el concepto de 'variación fraseológica'”, en *Estudios de Lingüística Universidad de Alicante*, 22, 9-22.
- (2010): *Las fórmulas rutinarias del español. Teoría y aplicaciones*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- BRIZ, Antonio et alii (2003): “Un sistema de unidades para el estudio del español coloquial”, en *Oralia*, 6, 7-61.
- CORPAS PASTOR, Gloria (1996): *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos.

- DENDALE, Patrick e TASMOWSKI, Liliane (2001): “Evidentiality and related notions”, en *Journal of Pragmatics* 33:3, 339-348.
- MELLADO BLANCO, Carmen (no prelo): “La gramaticalización de las restricciones y preferencias de uso de las unidades fraseológicas del español y alemán desde un enfoque pragmático”, en OLZA, Inés e MANERO RICHARD, Elvira (eds.): *Fraseopragmática*. Berlín: Frank & Timme.
- GONZÁLEZ RUIZ, Ramón e OLZA, Inés (2011): “Eco y emoción: funciones pragmadiscursivas de algunos fraseologismos somáticos con ‘narices’”, en GONZÁLEZ RUIZ, Ramón e LLAMAS SAÍZ, Carmen (eds.): *Gramática y discurso. Nuevas aportaciones sobre partículas discursivas del español*. Pamplona: EUNSA, 105-134.
- MONTORO DEL ARCO, Esteban Tomás (2005): “Hacia una sistematización de la variabilidad fraseológica”, en PASTOR MILÁN, Mª Ángeles (ed.): *Estudios lingüísticos en recuerdo del profesor Juan Martínez Marín*. Granada: Universidad, 125-152.
- (2008): “El concepto de locución con casillas vacías”, en MELLADO BLANCO, Carmen (ed.): *Colocaciones y fraseología en los diccionarios*. Frankfurt am Main: Lang, 131-146.
- NÁRAY-SZABÓ, M. (2008): “Figement, pragmatique et syntaxe”, en MELLADO BLANCO, Carmen (ed.): *Colocaciones y fraseología en los diccionarios*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 299-308.
- OLZA, Inés (2011a): *Corporalidad y lenguaje. La fraseología somática metalingüística del español*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- (2011b): “¿Qué fraseología ni qué narices!’: fraseologismos somáticos del español y expresión del rechazo metapragmático”, en PAMIES BERTRÁN, Antonio, LUQUE DURÁN, Juan de Dios e FERNÁNDEZ MARTÍN, Patricia (eds.): *Paremiología y herencia cultural*. Granada: Granada Lingüística, 181-191.
- OLZA, Inés e JØRGENSEN, Annette Myre (2011): “Equivalencias en noruego y en inglés de las unidades fraseológicas españolas del lenguaje juvenil: apuntes sobre algunas expresiones que muestran desacuerdo”, relatorio no Seminario Internacional *Unidades fraseológicas y TIC (UFRATIC)*, Universidad Complutense de Madrid, 5-7 octubre 2011.
- OLZA, Inés e MANERO RICHARD, Elvira (eds.) (no prelo): *Fraseopragmática*. Berlín: Frank & Timme.
- PENADÉS MARTÍNEZ, Inmaculada (no prelo): “La imagen subyacente a las locuciones como criterio de marcación diafásica”, en OLZA, Inés e MANERO RICHARD, Elvira (eds.): *Fraseopragmática*. Berlín: Frank & Timme.
- PÉREZ-SALAZAR RESANO, C. (2009): “‘Ni hablar, ni pensar, ni soñar’. Análisis histórico de su transformación en unidades fraseológicas”, en *Nueva Revista de Filología Hispánica*, 57/1, 37-64.
- SANTAMARÍA PÉREZ, M. Isabel (2009): “Los evidenciales”, en RUIZ GURILLO, Leonor e PADILLA GARCÍA, Xose A. (eds.), *Dime cómo ironizas y te diré quién eres. Una aproximación pragmática a la ironía*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 267-292.

VIGARA TAUSTE, Ana M. (1992): *Morfosintaxis del español coloquial. Esbozo estilístico*. Madrid: Gredos.

